

Dariusz Piskorski

"L'essenza del cristianismo", Bruno Forte, Milano 2002 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 41/2, 202-204

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

na, w celu oddania się w darze drugiemu, zarówno we wieczności jak i w czasie (teologia Wschodu) (s. 72-78). W ten sposób boskie dzieło zbawienia odsyła nas do wnętrza Boga, w którym jedność nie niweczy oryginalności osób. Istota boska, tak jak miłość, nie wyklucza, lecz przeciwnie obejmuje różnice osobowe, co w świetle braku tolerancji dla inności, charakteryzującego zarówno dawne ideologiczne totalitaryzmy, jak i postmodernistyczny nihilizm, rozbrzmiewa jako prawdziwie dobra nowina (s. 79-85).

Trzecia część książki (s. 89-123) nosi tytuł: *Życie w Chrystusie i w Kościele*. Fort e ukazuje w niej chrześcijańską egzystencję jako kroczenie śladami Chrystusa: *Wiara i miłość – przeżywane w jedności z odpowiadającymi im kolejno: wyjściem Jezusa od Ojca i z wyjściem Jezusa od siebie – łączą się z nadzieją, odbiciem w uczniu wyjścia Jezusa ku Ojcu, z którym jest zjednoczony w mocy Ducha* (s. 96). Wiara Chrystusa, aktualizowana przez ucznia, to ciągłe przyjmowanie swego życia z rąk Ojca i jednocześnie zdanie się na Jego prawdę i miłość, co czyni nas wolnymi od siebie samych, od obsesji posiadania i ludzkich zabezpieczeń. *Wolny dzięki wierze, chrześcijanin jest sługą z miłości* (s. 94), uczestnikiem Jezusowego wychodzenia *od siebie*. W nadziei uczestniczy on w Jezusowym wyjściu *ku Ojcu*, stając się świadkiem sensu życia i historii, rozumianych jako pielgrzymowanie do Ojczyzny, odkrytej w zmartwychwstaniu Chrystusa: *Nadzieja zmartwychwstania jest zmartwychwstaniem nadziei* (s. 97).

W dalszej części tego rozdziału Fort e rozpatruje trzy kwestie: *Wiara i niewiara* (s. 100-106), *Kościół miłości* (s. 107-114), *Wiara i historia* (s. 115-123).

W wierze, podobnie jak w poważnie przeżywanej niewierze, widzi on ciągłą *walkę* z Bogiem, nie zaś odpoczynek osiągniętej pewności; konieczność nieustannego podejmowania wyborów: *Ukrzyżować własne oczekiwania na krzyżu Chrystusa, albo ukrzyżować Chrystusa na krzyżu własnych oczekiwań* (s. 102)? Wiara jest także *skandalem*: kompletna inność Boga sprawia, że nie można Go osiąść, jak rzeczy tego świata, że spotykamy Go jedynie w ubóstwie krzyża, w umieraniu dla siebie, w nocy uczuć i ducha. W końcu, staje się ona *kapitulacją*, radością i pokojem zawierzenia, oddania się w ręce Kochanego.

Podjmując kwestię Kościoła Fort e podkreśla, że jest on ikoną Trójcy Świętej, miejscem spotkania z Drugim, przewyciężeniem samotności, możliwością dialogu i solidarności, proklamacją i realizacją dobrej nowiny o komunii, gwarantującej wolność i godność każdego, nie zaś obsesyjną ideologiczną „masyfikacją”.

W paragrafie *Wiara i historia* Fort e podejmuje zagadnienie społecznej i politycznej funkcji wiary. Ukazuje charakter alternatywny, w stosunku do każdej ideologii, Ewangelii o Trójcy Świętej, lecz jednocześnie stwierdza, iż *lektura procesów historycznych w świetle Trójcy oferuje „inspirujące modele”, które pozwalają na wypowiedzenie pokornych i prowizorycznych „tak”, umiających podtrzymać zaangażo-*

wanie i oświecić drogę (s. 117), po czym podejmuje się zwięzłego sformułowania kilku z nich.

Ostatni rozdział książki (s. 127-145) jest zatytułowany: *Ku pięknu Boga*. Do podjęcia tego tematu skłania Autora konieczność przezwyciężenia konsekwencji nowożytnego pragnienia „całości” (*totalità*), wyzwolenia się, w imię emancypacji, z jakichkolwiek limitów, co doprowadziło do wchłonięcia „drugiego” i wszelkiej inności. Lekarstwem na to jest powrót do *konkretu*, do „niepowtarzalnej godności fragmentu”, w odpowiedzi na triumfalizm uniwersalnych interpretacji i do *transcendencji prawdy*, jako wspólnego horyzontu w obliczu nihilistycznego rozproszenia. Ta „Całość we fragmencie jest pięknem” (s. 128), objawionym przede wszystkim w Chrystusie, który także nas czyni „pięknymi”. Antycypację owego piękna dostrzegamy w Maryi, której życie ukazuje różne aspekty egzystencji odkupionej partycypującej w życiu Trójcy Świętej, jak również w Kościele (s. 129-136). Forte kończy swą pracę refleksją nad zbawiennym pięknem Ukrzyżowanego (s. 137-145): *Ukrzyżowana miłość jest pięknem, które zbawia* (s. 138).

Do powstania tej książki przyczyniło się otrzymane przez Autora, w roku 2000, zaproszenie do Barcelony (*Aula Joan Maragall 2002*), w celu wygłoszenia serii wykładów. Na wybór tematu wpłynęła zarówno okoliczność roku jubileuszowego, jak i intencja syntetycznego przedstawienia najbardziej interesujących stron z jego wcześniejszych publikacji, zgodnie z sugestią przekazaną mu w zaproszeniu (s. 9). Sugerowane kompendium teologicznych poszukiwań Autora w praktyce odpowiada tematowi istoty chrześcijaństwa, jako że głównym nurtem jego pracy jest realizacja ambitnego projektu organicznego przedstawienia, w ośmiu tomach *Symboliki kościelnej (Simbolica Ecclesiale: w większej części już opublikowana)*, przesłania chrześcijańskiego, *wychodząc od jego centrum i od jego specyfiki, które znajdują się w wyznaniu Trójcy Świętej* (B. Mondin, *Dizionario dei teologi*, Bologna 1992, s. 244). W rezultacie, zaproponowana przez B. Forte *Istota („essenza”) chrześcijaństwa* stanowi również, w jakiejś mierze, „esencję” myśli teologicznej Autora, będącej godną kontynuacją tradycji *włoskiej myśli historycznej, przede wszystkim południowo-włoskiej* (B. Forte, *Trinità come storia. Saggio sul Dio cristiano*, Ciniello – Balsamo [Milano] 1985², s. 7-8), wywodzącej się od tak wybitnych teologów jak Joachim da Fiore, św. Tomasz z Akwinu, czy św. Alfons de’ Liguori. Mniej pozytywną konsekwencją tego „esencjonalnego” charakteru omawianej rozprawy, ściśniętej na niewielu w sumie stronach, jest jej nie zawsze łatwa, choć niewątpliwie inspirująca lektura, co może zniechęcić „niewtajemniczonych” i mniej zdeterminowanych czytelników.

Sposób podejścia do zagadnienia istoty chrześcijaństwa, objawia zrozumienie Autora dla wagi historyczno-kulturowych uwarunkowań adresatów chrześcijańskiego przesłania, co jest jednym z wyróżników reprezentowanego przez niego

nurtu teologii. Forte poświęca im pierwszy rozdział książki i, co najważniejsze, przedstawiając *nie (...) jakąś „nową”* (polemizując z W. Hamiltonem) *istotę chrześcijaństwa, ale (...) „tę” istotę, która od samego początku ruchu chrześcijańskiego zabrzmiała jako dobra nowina* (s. 169), uwydatnia konsekwentnie te jej aspekty, które najmocniej przemawiają do współczesnego adresata Ewangelii. Można i należy zastanawiać się, czy interpretacja naszych czasów w kluczu postmodernizmu wyjaśnia je wyczerpująco, lecz nie sposób ignorować dziedzictwa nowożytnej podmiotowości.

Pominąwszy pierwszy, wstępny rozdział oraz aneks, prezentacja centralnego zagadnienia rozprawy podzielona została na trzy części (rozdziały). Bohaterem pierwszej z nich (rozdz. II) jest Trójca Święta objawiona we wcielonym Słowie, dzięki czemu słusznie zostaje podkreślone, że centralną Prawdą chrześcijaństwa nie jest człowiek (Feuerbach), lecz Bóg. Druga część (rozdz. III) przypomina natomiast, że chrześcijaństwo nie jest jakąś teoretyczną abstrakcyjną doktryną, ani wyłącznym dziełem Boga, ale Słowem wypowiedzianym przez Boga Ojca, które pragnie być przyjęte przez ludzi w Duchu Świętym, aby odmienić radykalnie nasze życie.

Wydaje się że, struktura wykładu zyskałaby na przejrzystości, gdyby Forte pozostał na tych dwóch naturalnie uzupełniających się częściach, przedstawiających głównych bohaterów historii zbawienia: Trójosobowego Boga i człowieka. W rzeczywistości, pierwszy paragraf ostatniego czwartego rozdziału (*Ku pięknu Boga*), poświęcony przede wszystkim Maryi (*Kobieta piękna*), jako wyjątkowemu przypadkowi „odkupionej egzystencji” (s. 132), stanowi integralną część rozdziału trzeciego, a jego drugi paragraf (*Śmiertelne, zbawcze piękno*), kontemplujący piękno Boga objawione w Ukrzyżowanym, nawiązuje wyraźnie do treści rozdziału drugiego. Postulowane uproszczenie struktury rozprawy wychodzi naprzeciw intencji Autora ukazania tego, co w chrześcijaństwie jest najistotniejsze, jego centrum i jego specyfiki.

Ks. Dariusz Piskorski

M. Quante, A. Vieth (Hrsg.), *Xenotransplantation. Ethische und rechtliche Probleme*, Mentis Verlag, Paderborn 2001, ss. 222.

Nakładem wydawnictwa „Mentis” ukazał się drugi tom w serii „Ethica”, poświęcony w zachodnim świecie żywo dyskutowanym problemom związanym z medycyną transplantacyjną. Współczesna medycyna oddaje do dyspozycji człowieka chorego coraz nowsze metody diagnostyczne, lekarstwa i terapie. Po okresie nieufności wzglę-